

Reflexe rozdílů mezi tradiční mateřskou školou a fakultní mateřskou školou

Monika Kůřilová

Bakalářská práce
2022

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Monika Kůřilová**
Osobní číslo: **H190075**
Studijní program: **B0112P300001 Učitelství pro mateřské školy**
Forma studia: **Prezenční**
Téma práce: **Reflexe rozdílů mezi tradiční mateřskou školou a fakultní mateřskou školou**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury centované na typologii mateřských škol v ČR.
Vymezení teoretických východisek zaměřených na charakteristiku tradiční mateřské školy a fakultní mateřské školy.
Příprava metodologie empirické části, stanovení výzkumných otázek a cílů výzkumu.
Realizace kvalitativně orientovaného výzkumu prostřednictvím interview s učiteli mateřských škol.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a formulace závěru výzkumu.

Forma zpracování bakalářské práce: **Tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

Božik, R. (2018). *Podpora využití ICT v práci učitele MŠ*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati.

Kalaš, I. (2011). *Spoznávame potenciál digitálnych technológií v predprimárnom vzdelávaní*. Bratislava: Ústav informácií a prognóz školstva SR.

Kopecký, K., & Sztokowski, R. (2018). *Moderní informační a komunikační technologie ve výuce*. Olomouc: Univerzita Palackého.

Kontríková, V., Černíková, M., & Šmahel, D. (2015). *Byl jednou jeden tablet: Děti (0-8) a digitální technologie*. Dostupné z: http://irtis.fss.muni.cz/wp-content/uploads/2015/02/0-8__National_report_final_CZ.pdf

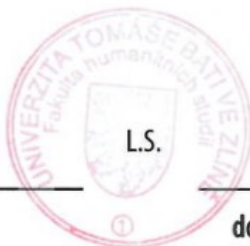
Marsh, J. (2016). *The Digital Literacy Skills and Competences of Children of Pre-school Age*. Buckingham: Media Education.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, PhD.**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **2. října 2020**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2021**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, PhD.
ředitelka ústavu

Ve Zlíně dne 27. listopadu 2020

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně

11.4.2022

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevýdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

V bakalářské práci se autorka zabývá reflexí rozdílů tradiční mateřské školy a fakultní mateřské školy z pohledu učitelů. V teoretické části vymezuje současné pojetí instituce mateřských škol a jejich úlohu, popisuje fakultní mateřské školy a jejich role v přípravě budoucích učitelů, firemní mateřské školy, jejich vznik a typologii mateřských škol. V empirické části autorka odhaluje rozdíly mezi tradiční a fakultní mateřskou školou, prostřednictvím kvalitativního výzkumu, realizovaného formou interview s učitelkami těchto mateřských škol. Na základě analýzy rozhovorů byly zjištěny specifika tradičních a fakultních mateřských škol.

Klíčová slova: tradiční mateřská škola, fakultní mateřská škola, firemní mateřská škola,

ABSTRACT

This Bachelor's thesis focuses on reflection of differences between traditional preschool and university preschool from the perspective of teachers. The theoretical part defines the current concept of preschool institutions and their role, describes the university preschool and their role in the preparation of future teachers. Corporate preschool, their origin and typology of preschools. The empirical part reveals differences between traditional and university preschool, through qualitative research in the form of interviews with teachers of these preschools. Based on the analysis of the interviews, the specifics of traditional and university preschools were identified.

Keywords: traditional preschool, university preschool, corporate preschool

Chtěla bych poděkovat vedoucí mé bakalářské práce paní prof. PaedDr. Adrianě Wiegerové, PhD. za odborné rady a trpělivost. Dále také učitelkám mateřských škol za ochotu při realizaci interview.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 INSTITUTE MATEŘSKÉ ŠKOLY	12
1.1 FUNKCE MATEŘSKÉ ŠKOLY.....	13
1.2 SOUČASNÉ POJETÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY.....	14
1.3 ÚLOHA UČITELE V MATEŘSKÉ ŠKOLE	15
1.3.1 Postavení učitele ve společnosti.....	17
1.4 POSTAVENÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY VE SPOLEČNOSTI.....	18
2 FAKULTNÍ MATEŘSKÁ ŠKOLA	20
2.1 PŘÍPRAVA STUDENTŮ NA UČITELSKOU PROFESI VE FAKULTNÍCH ŠKOLÁCH	21
3 FIREMNÍ MATEŘSKÁ ŠKOLA	23
3.1 DŮVODY VZNIKU FIREMNÍCH ŠKOL	24
3.2 DALŠÍ TYPOLOGIE MATEŘSKÝCH ŠKOL.....	25
3.2.1 Soukromé a církevní školy.....	25
3.2.2 Alternativní školy.....	25
4 UNIVERZITNÍ MATEŘSKÁ ŠKOLA	27
II PRAKTICKÁ ČÁST	29
5 METODOLOGIE VÝZKUMU	30
5.1 CÍLE VÝZKUMU	30
5.1.1 Dílčí výzkumné cíle	30
5.1.2 Výzkumné otázky.....	30
5.2 VÝZKUMNÁ METODA	30
5.2.1 Výzkumná metoda – polostrukturované interview	31
5.2.2 Práce s metodou	31
5.3 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU	32
6 INTERPRETACE VÝZKUMNÝCH ZJIŠTĚNÍ	35
6.1 SPOLUPRÁCE S FAKULTNÍ ŠKOLOU	35
6.1.1 Další vzdělávání učitelů mateřské školy	35
6.2 PRAXE STUDENTEK V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH	36
6.2.1 Nové zkušenosti	36
6.2.2 Povinnosti navíc pro učitele	37
6.2.3 Pravidelná realizace praxí	37
6.3 ODLIŠNOST MIMOŠKOLNÍCH AKTIVIT	39
6.3.1 Rodinné prostředí	39
6.3.2 Odbornější prostředí.....	39

6.4	NÁZORY RODIČŮ NA SPOLUPRÁCI.....	40
6.4.1	Názor na praxe studentek	40
6.4.2	Nároky na vědomosti dítěte	40
6.5	PLÁNY DO BUDOUCNA.....	41
6.5.1	Další studium	41
6.5.2	Změna mateřské školy.....	41
6.5.3	Postup na vyšší pozici	42
7	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	43
	ZÁVĚR	45
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	46
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	48
	SEZNAM TABULEK.....	49
	SEZNAM PŘÍLOH.....	50

ÚVOD

Tradiční a fakultní mateřské školy k sobě mají hodně blízko, pracují na stejných principech a podle stejných struktur a programů. Ovšem rozdíly, které jsou mezi těmito školami mohou ovlivňovat výběr mateřské školy rodiči nebo ovlivnit dítě, pro které už není vzorem chování pouze učitelka, ale i studenti pedagogických oborů, kteří se ve fakultních školách zúčastňují praktické výuky.

Téma bakalářské práce mě zaujalo, a proto jsem se rozhodla pro jeho výběr a zpracování. Zajímalo mě, jak učitelky těchto škol pohlíží na rozdíly vznikající ze spolupráce s fakultou vysoké školy. Právě vzniklé rozdíly pro mě mohou být zajímavým přínosem při výběru mateřské školy po dokončení studií.

Cílem mé bakalářské práce bylo zpracovat teoretické vymezení současného pojetí instituce mateřské školy, popsat fakultní a firemní mateřské školy, zjistit typologii mateřských škol a v neposlední řadě zjistit hlavní rozdíly mezi tradiční a fakultní mateřskou školou z pohledu učitelek.

Teoretickou část mé práce jsem rozdělila do čtyř kapitol věnující se institucím mateřských škol. V první kapitole jsem popsala současné mateřské školy, jejich úlohu v přípravě dětí na nástup do prvních tříd základních škol a jakou úlohu hrají při přípravě dítěte učitelé. Ve druhé kapitole zmiňuji postavení mateřské školy z pohledu společnosti. Ve třetí kapitole teoretické části si blíže definujeme fakultní mateřskou školu a jakou hraje roli v přípravě budoucích učitelů při studiu na středních a vysokých školách. Dále si vymežíme pojem firemní mateřská škola, příčiny vzniku těchto škol a jaké další typy mateřských škol se u nás objevují a v poslední kapitole si popíšeme univerzitní mateřské školy.

Empirická část představuje výzkum na reflexy rozdílů mezi tradiční mateřskou školou a fakultní mateřskou školou z pohledu učitelek těchto škol. Byl zpracován kvalitativně orientovaný výzkum, při kterém byla použita metoda polostrukturovaného interview se třemi učitelkami tradičních mateřských škol z jihomoravského kraje a čtyřmi učitelkami z fakultních mateřských škol ze zlínského kraje. Během interview s vybranými učitelkami jsem se zaměřovala na hlavní rozdíly, které vidí mezi těmito druhy mateřských škol a na praxi studentů z vysokých škol, které právě ve fakultních školách probíhají. Na základě analýzy rozhovorů jsem dále zjišťovala rozdílné prvky mezi těmito školami.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 INSTITUTE MATEŘSKÉ ŠKOLY

Mateřská škola je instituce, která poskytuje vzdělávání dětem od dvou do šesti let, před nástupem do prvních tříd základních škol. Je zařazena v rámci vzdělávací soustavy jako druh školy, proto se musí řídit pravidly podobně jako ostatní školy. Stejně jako pravidla, kterými se řídí, má mateřská škola dané i zásady a cíle, podle kterých je důležité, aby si „*dítě od útlého věku osvojovalo základy klíčových kompetencí a získávalo tak předpoklady pro své celoživotní vzdělávání, umožňující mu se snáze a spolehlivěji uplatnit ve společnosti znalostí*“ (RVP PV, 2021, s. 6). Jejím úkolem je rozvíjet děti takovou formou, aby byl program přizpůsoben vývojovým, kognitivním, emocionálním a sociálním potřebám všech dětí v kolektivu třídy a upraven podle věkových kategorií a možných specifických potřeb.

Podle školského zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním vzdělávání představuje počáteční stupeň veřejného vzdělávání organizovaného a řízeného požadavky a pokyny MŠMT. Právě tento první stupeň ve vzdělávání obstarává mateřská škola (RVP, 2021).

Při programu dětí by měla škola zajišťovat bohaté prostředí plné podnětů se zajímavým a bohatým obsahem, který bude rozvíjet dítě vyhovujícím způsobem. Dítě v mateřské škole se touží seznamovat s novými zkušenostmi možnostmi prožitku, které mu toto prostředí poskytne (Miňová, 2017). Mateřská škola se stává pro dítě místem, kde se může setkávat s dalšími dětmi a může se tak naučit vzájemným vztahům ve skupině. Tento pobyt mezi vrstevníky a ostatním kolektivem mateřské školy dítě rozvíjí jinak než rodinné prostředí a nastává poznávání a prohlubování vzájemných vztahů v dětské skupině.

V současnosti se instituce jako mateřská škola zaměřují na dítě a jeho rozvoj pedocentrickou orientací. Hlavním zájmem je dítě, péče o něj a jeho rozvoj. „*Každé dítě je respektováno jako osobnost, má své individuální potřeby a zájmy a ty nás vedou k nacházení metod a aktivit, kterými je možné je dále rozšiřovat a připravovat, tak dítě na další vzdělávání*“ (Kořátková, 2014, s. 105). Pokud škola správně rozvíjí dítě s respektem k jeho individuálním potřebám, dává mu správné předpoklady pro zvládnutí navazujícího vzdělávání v základní škole a následně i v dalších stupních vzdělání.

1.1 Funkce mateřské školy

Mateřská škola musí pracovat s dítětem v souladu s jeho specifickými zvláštnostmi a potřebami, proto musí plnit specifické funkce. Podle Berčíkové (2014) se jedná o pět základních funkcí mateřské školy: pečovatelskou, vzdělávací, socializační, integrační a personalizační.

1. Pečovatelská funkce – péče o dítě v mateřské škole je vázaná na jeho individuální potřeby. Dítě musí cítit od učitele podporu, která mu následně pomáhá rozvíjet všechny jeho potřeby kvalitním způsobem.
2. Vzdělávací funkce – jedním z hlavních cílů předškolních institucí je poskytnout kvalitní předškolní vzdělávání dětem, které mateřské školy navštěvují. Skrze učení se dítě rozvíjí, poznává nové informace o světě kolem sebe a vytváří si předpoklady pro úspěšný nástup do základní školy. Základem učení a získávání nových zkušeností je v mateřské škole především hra, ve které dítě experimentuje a osvojuje si nové poznatky.
3. Socializační funkce – mateřská škola je úzce propojená s rodinou výchovou, kterou doplňuje. Ve třídním kolektivu dítě získává možnosti k vytváření a prohlubování vztahů mezi vrstevníky. Naučí se tak dodržovat určitá společenská pravidla a respektovat druhé.
4. Integrační funkce – Mateřská škola se podílí na celoživotním vzdělávání dítěte, které dále pokračuje na základní škole a následně na dalších vzdělávacích institucích. Rozvojem kompetencí již v předškolním věku dítě získává předpoklady k pozitivnímu vztahu ke vzdělání do budoucna.
5. Personalizační funkce – mateřská škola by měla přistupovat ke každému dítěti individuálně, aby co nejlépe rozvíjela jeho schopnosti a osobnost. Měla by dítěti poskytnout dostatek prostoru na sebevyjádření a samostatná rozhodnutí (Berčíkové et al., 2014).

Mateřská škola by měla plnit všechny výše zmíněné funkce, které rozvíjí dítě předškolního věku po všech jeho stránkách. Plněním funkcí poskytuje dítěti individuální rozvoj dle jeho možností a získávat zkušenosti pro zvládnutí základní školy.

1.2 Současné pojetí mateřské školy

Tradiční mateřské školy zajišťují každodenní pobyt ve kvalitně nachystaném prostředí, které poskytuje dítěti možnosti se rozvíjet za pomoci předem připravených aktivit a her. V současném moderním pojetí mateřských škol se nacházíme v pojetí pedocentrismu. Dítě, péče o něj a jeho správný rozvoj je základem předškolního vzdělávání (Kotátková, 2014). Podporuje rozvoj dítěte a získání dovedností pro život přes flexibilní vzdělávací prostředí, které nabízí dítěti rozmanitosti při výběru činností. Čímž mu poskytuje budování základny znalostí a dovedností dítěte, které využije při následném vstupu na základní školu (Skouteris et al., 2012). Mateřská škola zajišťuje pro dítě vhodné prostředí s dostatečným množstvím podnětů pro aktivní rozvoj a učení. Dítě je přirozeně zvědavé a rádo se učí novým věcem a dovednostem, pokud má příležitost a dostatečnou motivaci.

Učením se novým věcem uspokojuje dítě své základní lidské potřeby, které jsou pro správný vývoj dítěte velmi důležité a podstatné. Při neuspokojování těchto potřeb se může stát, že dítě přestává mít zájem o aktivity, nespolupracuje a může docházet až k agresivnímu chování (Krejčová et al., 2015). Škola musí dítě naučit pracovat i s negativními zkušenostmi, aby v budoucnu zvládalo možnou zátěž spojenou s přechodem do první třídy. Pokud dítě ztrácí zájem, nespolupracuje nebo je pod tlakem, tak tyto negativní zkušenosti ovlivní i přechod do navazujícího vzdělávání a potenciálně i jejich pozdější školní zkušenosti (Skouteris et al., 2012). Dítě by se mělo v mateřské škole setkávat s podněty různých druhů, které jej správně připravují jednat v případě problému nebo náročné situace, se kterými se může setkávat nejen na základní škole, ale po celý život.

Další úlohou mateřské školy je usnadnit dítěti nástup do první třídy a dát mu dobré předpoklady pro jeho další vzdělávací cestu. V dnešní době existuje mnoho výzkumů a studií prokazujících, že předškolní vzdělávání má pozitivní vliv na následné vzdělávání dítěte. Mateřská škola dítě rozvíjí po fyzické, zdravotní i osobnostní stránce. (Majerčíková et al., 2016). Rozvoj těchto stránek dítěti pomáhá pochopit okolní svět a věci, se kterými se setkává. Tím si dítě buduje kladný přístup k poznávání a učení se novým věcem. Učí se fungovat mezi lidmi a chápat pravidla společnosti.

Aby se dítě rozvíjelo správně ve všech směrech je potřebné přistupovat k dětem individuálně. Každé dítě je jiné a vyvíjí se jiným tempem. Pro některé jsou podněty, které přicházejí z okolního prostředí příliš náročné a můžou na ně reagovat jinak, proto musíme brát ohled na všechny děti ve třídě a dát jim čas a pomoc, kterou by mohly potřebovat

(Krejčová et al., 2015). Pokud budeme používat individuální přístup k dětem, podle jejich aktuálních potřeb, tak každé z dětí by mělo opouštět mateřskou školu s dostatečným množstvím získaných dovedností.

V neposlední řadě poskytuje mateřská škola i spoustu dalších věcí, kterými podporuje správný vývoj dítěte, jako je láska, přijetí, citová podpora, pochopení, důvěru, příjemné místo ke spontánním aktivitám a přátelství (Krejčová et al., 2015). Během dne v mateřské škole získává dítě tento typ podpory právě ze strany učitele, který má svou specifickou úlohu a roli v mateřské škole při rozvoji dítěte. Právě tuto úlohu si představíme v následující kapitole.

1.3 Úloha učitele v mateřské škole

Označení učitel se používá pro všechny osoby, které se podílejí na výchově a vzdělávání dětí ve školním prostředí. Pokud si představíme pojem učitelka v mateřské škole spousta lidí si představí laskavou a pečující osobu, která rozvíjí děti za pomoci aktivit a her. To ovšem není tak úplně pravda. Učitelka mateřské školy musí mít také určitou autoritu a být schopná ve třídě udržovat určitá pravidla. Děti berou učitelku, jako autoritu, která je spravedlivá, vstřícná a laskavá. Pokud jim učitelka naslouchá a porozumí, děti si k ní rychle najdou cestu. Profese učitele bývá označována za jednu z nejnáročnějších, kvůli vysokým požadavkům na psychiku a fyzickou vybavenost člověka (Opravilová, 2016). Každý učitel by měl mít pro úspěšné zvládnutí této profese určité vlastnosti, které mu při vykonávání profese pomohou, jako jsou empatie, citlivost, trpělivost, odpovědnost a schopnost vyřešit problémy tak, aby se od mohl stát v tomto ohledu vzorem nápodoby pro děti.

Učitele v mateřské škole můžeme definovat jako „*kvalifikovaného pracovníka, který zprostředkovává dětem vybrané poznatky cestou plánovaného, připraveného, řízeného a organizovaného vyučování*“ (Opravilová, 2016. s. 185).

Nejdůležitějším úkolem učitele mateřské školy je organizace a plánování vzdělávacího programu pro děti. Učitelka se při zpracovávání konkrétních aktivit snaží, co nejvíce přizpůsobit vývojovým, kognitivním, sociálním a emocionálním potřebám dětí ve své třídě. Vzdělávací program by měl zahrnovat všechny oblasti rozvoje dítěte a zajistit úspěšné zvládnutí základních a potřebných dovedností (RVP PV, 2021). Aby děti zpracovávaly tyto aktivity účinně, měla by jim učitelka poskytnout dostatečnou motivaci k práci. Právě motivace dětí může zajistit úspěšnost aktivity. Pokud se jedná o heterogenní třídu, měl by

učitel být schopný přizpůsobit aktivity i motivaci pro všechny věkové kategorie tak, aby dítě aktivity úspěšně zvládlo.

Učitelka by měla dobře znát děti, které má ve třídě, naslouchat a věnovat jim dostatek pozornosti, kterou potřebují. Pozorováním zjišťuje v čem dítě vyniká a jestli jiné potřebuje více času na zvládnání určitých úkolů. Měla by k dětem přistupovat individuálně, aby se naučila porozumět jejich zájmům a potřebám (Kotátková, 2014). Čím lépe bude učitelka děti ve třídě znát, tím kvalitněji bude probíhat jejich spolupráce a budou pozorovatelné výsledky její práce.

Dalším úkolem učitele je spolupráce s rodinou dítěte. Rodič má právo na informace týkající se jeho dítěte, a učitel by měl být vždycky ochotný mu všechny informace poskytnout. Spolupráce rodiny a školy ovlivní pozitivně i vztah dítěte k prostředí mateřské školy. Pokud spolu rodiče a učitel budou dobře vycházet, dítě bude cítit větší pocit bezpečí a důvěru k učiteli. Ovšem, že se setkáváme i s rodiči, kteří o bližší vztah se školou nemají zájem a nezapojují se do žádných nabízených akcí školy na podporu vztahů rodiny a školy (Kotátková, 2014). I přes neprojevující se zájem o děti v mateřské škole nebo mimoškolní aktivity, by měl učitel vždy poskytovat informace a nabízet možnost zapojení pro všechny rodiče.

Vzdělávání učitelů by nemělo končit úspěšným zakončením školy, ale mělo by pokračovat dál jako sebevzdělávání jedince. Při praxi se může stávat, že se učitelé setkají s dalšími situacemi nebo informacemi, se kterými nebyli dostatečně obeznámeni. V dnešní době máme mnoho nabídek nejrůznějších seminářů, kurzů, online přednášek apod. Učitel si sám vybírá obsah a způsob, jakým se rozhodne získávat nové informace (Opravilová, 2016). Celoživotní sebevzdělávání učitelů nikdy nekončí a je potřeba pokračovat individuálně i během pracovního života.

Ve většině typů mateřských škol nedochází k interakci se studenty učitelských oborů, proto je učitel pro děti jediným vzorem, s kterým se ve třídě setkávají. Učitelka je tedy pro dítě nejen autoritou, ale také vzorem chování v oblasti reagování na okolní situace. Pokud chce učitel správně rozvíjet sociální vztahy ve třídě, měl by se jim naučit porozumět a s jistotou do nich vstupovat společně s určitým respektem (Mertin, 2015).

Úloha učitele v mateřské škole je i přes pohled veřejnosti velmi náročná a různorodá. Nejedná se pouze o vytvoření vzdělávacího programu a výběr vhodných aktivit pro správný rozvoj dítěte, ale také o osvojení si vlastností, které jsou při této profesi nezbytné pro

správnou spolupráci s dětmi. K těmto vlastnostem patří empatie, trpělivost nebo schopnost správné komunikace nejen s dětmi, ale také s rodiči, se kterými přichází učitel mateřské školy do styku každý den při příchodu a odchodu dítěte.

1.3.1 Postavení učitele ve společnosti

Při zvýšení důležitosti postavení mateřské školy ve společnosti a vzdělávací politice klade nové požadavky nejen na instituci školy, ale především na samotného učitele. Právě učitelé mají vést dítě k osvojování si všech poznatků a kompetencí, které mají důležitou roli v jeho životě. Proto s rostoucím postavením škol by mělo růst i vzdělávání učitelů, jako plně kvalifikovaných pracovníků s vysokoškolským vzděláním.

Zormanová (2014) uvádí, že pro nárůst požadavků, které se v poslední době objevují ze strany společnosti na učitele mateřských škol, by měla být zvýšena úroveň vzdělání na bakalářský obor. Mladší a nově přichozí učitelky si jsou důležitostí vyššího stupně vzdělávání vědomy, a proto se snaží o pokračovat ve vzdělávání na vysokých školách s učitelskými obory (Simonová et al., 2017). Ovšem nejen zvýšení stupně vzdělání učitelů dostatečně pozdvihne úroveň předškolního vzdělávání dítěte. Mělo by se jednat o mnoho změn spojených s nástupem do pracovního prostředí, kdy by měl nový učitel vykonávat práci pod dohledem zkušeného učitele se specifickou kvalifikací (Zormanová, 2014). Pokud dojde ke zvýšení povinného stupně vysokoškolského vzdělání a zkvalitnění práce při vstupu do mateřské školy, dojde ke zvýšení prestiže učitelské profese také z pohledu společnosti.

Průcha (2013, s. 218) definuje prestiž učitele přes pohled společnosti, *jako „hodnotu, přisuzovanou veřejností této skupině pracovníků, reflektující statusovou pozici této skupiny, mezi jinými profesními skupinami.“*

Společnost vidí učitele mateřské školy jako neatraktivní povolání, a to z mnoha důvodů např. nízké platové ohodnocení, není povinnost vysokoškolského vzdělání nebo feminizace povolání. Stejně jako ve snaze zvýšit postavení mateřských škol, tak i při změně na pohlížení na učitele a jeho práci musí začít se změnami samotní učitelé.

1.4 Postavení mateřské školy ve společnosti

Dříve byly instituce mateřské školy brány jako opatrovatelské instituce, které sloužily pro hlídání a výchovu dětí ve věku 2 do 6 let před nástupem do základní školy. Toto postavení bylo podpořeno také nezačleněním mateřských škol do vzdělávací politiky a nepovinným předškolním vzděláváním pro dítě.

I když se postavení mateřské školy v posledních letech mění, pořád se na ni pohlíží jako na výchovnou instituci, která navazuje na výchovu dítěte v rodině. Jedná se především o postoj pedagogických věd, které před zahájením povinné školní docházky předškolní vzdělávání opomíjely, stejně jako vzdělávací politika státu (Průcha, 2015). V dnešní době se učitelé v oblasti předškolního vzdělávání snaží pozvednout postavení mateřské školy ve společnosti a zvýšit požadavky na studium pro budoucí učitele.

Pedagogické výzkumy nám ukazují důležitost předškolního vzdělávání dítěte a jeho kladný dopad na přípravu pro vstup do základní školy. Na předškolní výchovu postupně začalo být nahlíženo, jako na důležitý bod v celoživotním vzdělávání a vznikl Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání a nikoli už výchovu (Průcha, 2015). Tento vzdělávací program má zajistit dostatek prostoru a vhodné prostředí pro správný rozvoj dítěte, přípravu na vstup do základní školy a podporovat ho v získávání nových poznatků o světě, ve kterém žije.

I když mateřské školy mají důležitý úkol, tak jejich postavení ve společnosti nemá značnou úctu ani náležitou odměnu. Podle Majerčíkové a Urbaniecové (2020) nemá povolání učitele mateřské školy charakteristiky profese, jako je odbornost založená na systému znalostí, nepřispívá k vědeckým teoriím ani konceptům. V české republice se učitelé snaží zvyšovat profesionalizaci učitelství mateřských škol dalším vzděláváním a uznáním středoškolské kvalifikace za nedostačující.

Pokud se bavíme o postavení mateřských škol ve společnosti, díváme se zároveň na postavení učitele a jejich práci, kterou vykonávají z pohledu okolí.

Pozice učitele z pohledu společnosti má dva hlavní charaktery. Objektivní charakter je sociální status, do kterého ho řadí veřejnost a jeho okolí. Jedná se o postavení na trhu práce, složitost vykonávané práce, platové ohodnocení a podobně. Zatím, co subjektivní charakter je orientovaný na samotného učitele, který práci vykonává, na jeho dosažené vzdělání, pocíťovaný respekt v zaměstnání nebo spokojenost s úrovní života (Majerčíková & Urbaniecová, 2020).

Postavení a pohled veřejnosti na mateřské školy a práci učitele není tedy pouze něco, co můžeme změnit přesvědčením veřejnosti. Jedná se také o pohled samotného učitele na tuto pozici a jeho vlastní práci. Pokud chceme zvýšit postavení mateřských škol a jejich odbornost musí začít se změnami samotní učitelé, kteří mohou napomoci zvýšení postavení.

2 FAKULTNÍ MATEŘSKÁ ŠKOLA

Jako fakultní mateřské školy označujeme školy, které spolupracují s fakultami vysokých škol a poskytují možnost praktické výuky pro jejich studenty oboru učitelství pro mateřské školy a předškolního vzdělávání.

Fakultními mateřskými školami se mohou stát školy:

- státní,
- soukromé,
- alternativní,
- firemní.

„Fakultní cvičnou školu můžeme definovat jako školu, v našem případě mateřskou, která na základě jisté spolupráce a následné dohody s danou fakultou poskytuje studentům učitelství možnost provádět pedagogickou praxi a osvojovat si tak dovednosti učitelské profese“ (Majerčíková & Rebendová, 2016, s. 27). Tyto mateřské školy spolupracují s odbornými školami i dalšími formami pomoci ať pro studenty nebo samotné učitele. Studenti mají možnost ve fakultních školách získávat potřebné informace do výzkumů, domluvit si interview s učiteli nebo pozorování ve třídách.

Výběr fakultní školy ke spolupráci je pro obě strany náročný proces. Školy musí vytvořit dohodu, která naplňuje určité kvalitativní požadavky, jak na způsob spolupráce se studenty, tak pro určení pravidel pro tyto praxe. Z pohledu školy, která by mohla poskytovat praktické zkušenosti pro studenty, musí být ochota spolupracovat na společných filozofiích a poskytovat prostor k realizaci praktické výuky pro studenty (Wiegerová et al., 2015).

Mateřská škola, která se chce stát fakultní, spolupracovat a podílet se na praktické výuce studentů učitelských oborů, musí splňovat určitá kritéria (Wiegerová et al., 2015). Měla by se stát vhodným prostředím pro studenty, kteří přicházejí získávat nové zkušenosti a poznatky ze života školy. Studenti se mají ve fakultních školách naučit vytvořit pro děti ve třídě takové prostředí, které je vhodně a efektivně rozvíjí, podporuje experimentování a zájem objevovat nové věci kolem sebe a vnímat jejich různorodost. Právě zajištění všech bodů pro vhodný rozvoj a seberealizaci studenta může být pro fakultní školy velmi náročný z hlediska zprostředkování vyvážené pedagogické praxe (Majerčíková & Rebendová, 2016).

Při příchodu do mateřské školy se studenti učitelských oborů snaží získat, co nejvíce zkušeností při práci s dětmi, rodiči a učitelským kolektivem. Měl by zjistit, jaký je učitel, jaký styl práce mu vyhovuje, který styl je pro jeho práci nejúčinnější a stejně tak pro rozvoj samotných dětí.

2.1 Příprava studentů na učitelskou profesi ve fakultních školách

V dnešní době se k praxi studentů v oboru předškolního vzdělávání kladou požadavky různých druhů, které je mají lépe připravit na budoucí povolání, jako jsou například souvislé praxe, pozorování, analýzy vzdělávacích trendů nebo osnov apod. Pedagogické praxe v mateřských školách mají budoucího učitele připravit na odbornou činnost učitele, pomoci mu získat určitou úroveň, získat vlastnosti pro řešení problémů a umožňuje převést si teoretické poznatky do praktické výuky s následným propojením.

Ve fakultní mateřské škole mají studenti největší možnost propojit si teoretickou a praktickou rovinu vědomostí z pedagogické fakulty, získat nadhled pro organizaci výuky ve třídě a identifikovat způsoby práce s dětmi, který jim vyhovují (Belinova et al., 2020). Každý student by měl během studií na vysoké škole a praktické výuky v mateřské škole umět vykonávat odborné činnosti s dětmi od základních pracovních úkonů přes komunikaci s dětmi i rodiči a získat odborné kompetence k vykonávání učitelské profese.

Odborná příprava studentů na učitelskou profesi je zajištěna ve směru teoretickém a praktickém. Zatím co teoretická příprava se odehrává v prostředí fakulty během odborných seminářů a přednášek, během kterých mají studenti získat, co nejvíce znalostí a informací které jim budou prospěšné při vykonávání profese, praktická příprava se odehrává během praxí v mateřské škole, kdy si student zkusí práci učitele a přebírá jeho povinnosti ve třídě. Zajišťuje každodenní program, spolupracuje a komunikuje s rodiči a ostatními učiteli, kteří mu mohou být přínosem při získávání dalších zkušeností při organizaci třídy, cílů výuky, reflexe a podobně. Podle výzkumu Belinové (2020) je pedagogická praxe klíčovou etapou pro profesní rozvoj budoucího učitele v mateřské škole, získávání odborných znalostí, dovedností a propojení s teoretickými poznatky. Fakultní školy a jejich učitelé mají za úlohu pomoci při vedení studentů k upevnění si odborných kompetencí.

Pro studenty učitelských oborů je to jedno z nejdůležitějších období jejich studií, ve kterém si mohou vyzkoušet všechny teoretické poznatky v praxi při přímé práci s dětmi, a zjistit, zda jim profese učitele vyhovuje a jsou dostatečně schopni ji v budoucnu vykonávat správně tak, aby rozvíjeli všechny stránky dítěte a připravili ho na vstup do základní školy.

Jak už jsme si zmiňovali, studenti učitelských oborů mají společně s teoretickými předměty spojenou i praktickou výuku v mateřských školách. Tuto praxi uskutečňují právě ve fakultních školách nebo univerzitních školách, se kterými spolupracuje škola, kterou navštěvují. Praxe pro studenty oboru učitelé pro mateřskou školu spočívají v přípravě praktických činností pro děti předškolního věku, které následně v jedné z vybraných škol realizují. Před samotným zahájením těchto praktických aktivit se student nejprve seznamuje se školou prostřednictvím přednášek a informací, které mu poskytne jeho škola.

Po seznámení s mateřskou školou student vstupuje do jejího prostředí za účelem pozorování, při kterém sleduje konkrétní oblasti v chování dětí a jejich řád. Jeho čas strávený v mateřské škole s dětmi se postupem studia prodlužuje a student se dostává k vypracování vlastních aktivit pro děti, za účelem zkušenosti pracovní pozice učitele v mateřské škole. Ve třídě pracuje s dětmi samostatně, zodpovědně a systematicky. Stává se součástí kolektivu a buduje si autoritu u dětí, se kterými pracuje (Majerčíková & Rebendová, 2016). V závěru studia obvykle probíhá dlouhodobá praxe, která trvá delší časový úsek. Po celou dobu trvání praktické výuky ve třídě jsou studenti pod odborným dohledem učitele, který je s ním ve třídě.

Stejně jako pozitiva při plnění praxí se objevují i negativní názory na praxe studentů ve fakultních školách. Z pohledů rodiče, který má dítě v této mateřské škole se objevuje jako největší problém, že se studenti střídají příliš často a mladší děti pak mohou být zmatené z velkého množství učitelů a časté změně. Nastává i problém ze strany dítěte, které bere studenty jako menší autoritu a zkouší překračovat hranice při jejich příchodu na praxi (Majerčíková & Rebendová, 2016). Při praxi v mateřských školách jsou studenti obvykle bráni jako pozitivní prvek nejen z pohledu učitelů, ale i rodičů. Studenti mají tendenci přicházet s novými nápady a oživením zaběhnutého programu ve škole.

Student, který přichází na praxi do mateřské školy, by se měl stát kolegou, který plní svou práci zodpovědně a úspěšně. Měl by si pravidelně vyžádat reflexi pro své vlastní zlepšení a zefektivnění práce s dětmi. Při ověřování si teoretických poznatků ze studií by měl přinést do třídy nové poznatky a nápady, které nejen oživí program dětí, ale také mohou do budoucna inspirovat právě samotné učitele.

3 FIREMNÍ MATEŘSKÁ ŠKOLA

Firemní mateřská škola je stejně jako veřejné školy školské zařízení provozované podle školského zákona. Podporuje sladění pracovního a rodinného života svých firemních zaměstnanců, kteří mají děti předškolního věku, kterým poskytuje péči a vzdělávání během pracovní doby (Pemová & Ptáček, 2013). Ovšem pojem firemní mateřská škola není tak úplně v zákoně zakotven, proto se častěji setkáváme s označením pro tuto školu jako mateřská škola určená ke vzdělávání dětí zaměstnanců jiného zaměstnavatele (Majerčíková & Rebendová, 2016).

Pro zaměstnavatele se firemní mateřské školy stávají vhodným řešením pro získání zaměstnanců. Pokud je poskytnuté zabezpečení potřeb pro zaměstnance a nabídka různých druhů služeb ze strany zaměstnavatele nebo firmy, dochází k posílení loajality pracovníků a stabilizaci v pracovním prostředí. Firmy se touto nabídkou stávají pro pracovníky atraktivnějšími z mnoha dalších důvodů, než pouze výše platového ohodnocení (Pemová & Ptáček, 2013). Nejčastější instituce, ke kterým vznikají firemní školy jsou nemocnice, vysoké školy nebo polikliniky, které mají velké množství zaměstnanců a mohou si dovolit realizovat provozní, prostorové a personální zajištění chodu mateřské školy pro děti předškolního věku. Zpravidla se jedná o děti ve věku od 3 do 7 let, popřípadě pro děti od 2 let, podle rozhodnutí vedení školy. Mateřská firemní škola má v jedné třídě nejnižší počet přijatých dětí 15. Výjimkou může škola navýšit počet dětí na 28 do jedné třídy (Opravilová, 2016). Firemní mateřská škola si stanovuje své konkrétní podmínky k přijetí dítěte ke vzdělávání. Může přijímat děti, jejichž rodiče nejsou zaměstnanci dané firmy. Děti zaměstnanců mají ve většině případech přednostní přijetí, jako výhodu pro rodiče k výběru práce u konkrétního zaměstnavatele.

Tato zařízení musí mít vytvořený svůj vlastní školní vzdělávací program, který vychází z principů Rámcového vzdělávacího programu. Při tvorbě programu musí škola pracovat s věkovým složením třídy, její kapacitou a potřebami dětí, které ji navštěvují. Zřizovatelé těchto typů mateřských škol musí dále myslet na výhody a pomoc i pro ostatní zaměstnance. Nesmí se upínat pouze na pomoc rodičům s dětmi předškolního věku, ale zohlednit i potřeby rodičů s dětmi staršího školního věku nebo zaměstnance, kteří pečují o nemocného člena rodiny (Pemová & Ptáček, 2013).

Firemní mateřské školy jsou v posledních letech velmi populární pro pracující rodiče, kteří mají dítě v předškolním věku. Firemní mateřská škola se pro ně stává nejlepší variantou,

kam dítě umístit. Ovšem i mezi rodiči, kteří nepracují u dané firmy může být tato škola východiskem např. z důvodů lokality nebo menšího počtu dětí ve třídách, díky kterým se dětem dostává individuálnější přístup.

3.1 Důvody vzniku firemních škol

Příčina vzniku firemních mateřských škol je forma nabídky pomoci pro zaměstnance s dětmi předškolního věku, které chtějí podpořit po návratu z mateřské dovolené a začlenění zpět do pracovního prostředí (Pemová & Ptáček, 2013). Firma pro své zaměstnance usiluje o sladění pracovního a rodinného života, který povede k profesnímu rozvoji a podávání kvalitních výkonů.

Hlavním prostředkem podpory ze strany zaměstnavatele může být právě přijetí dítěte do firemní mateřské školy. Pokud zaměstnavatel poskytne matce nebo otci na rodičovské dovolené místo v předškolní instituci pro jejich dítě, může se rodič brzy navrátit do pracovního procesu. Pokud se rodič rozhodne, že preferuje jinou mateřskou školu stejně jako další rodiče, může s dítětem zůstat doma další rok, kvůli zaplněné kapacitě státních mateřských škol (Majerčíková & Rebendová, 2016). Pro rodiče se nabízí další varianty předškolního vzdělávání, a to jsou právě soukromé školy, kde se platí školné, které může rodiče od této volby odradit. Právě tady vzniká prostor pro firmy a jejich mateřské školy, které pracovní místo pro zaměstnance zatraktivní možností navštěvování předškolního vzdělávání pro jejich dítě.

Další příčiny pro vznik firemních mateřských škol ze strany zaměstnavatele může být možnost pracovat a časově si zorganizovat pracovní dobu zaměstnanců bez narušení rodičovských povinností, mimo mzdový benefit, využití jako benefit ze strany marketingu, při nabírání nových zaměstnanců, firemní loajalita ze strany rodiče a mnoho dalších (Pemová & Ptáček, 2013). Firemní mateřské školy se poslední roky objevují častěji, což značí i zájmu rodičů (zaměstnanců firem), kteří z toho získávají mnoho benefitů jako např. pružná pracovní doba, větší motivace pro vykonávání kvalitní práce, blízkost pracoviště a mateřské školy, podílení se na komunikaci a možnostech zlepšení chodu.

Příčiny vzniku firemních mateřských škol vznikají tedy nejen ze strany zaměstnavatele, který se snaží si získat benefity nové zaměstnance a udržet si ty stávající, ale také ze strany zaměstnanců s dětmi předškolního věku, kteří se mnohdy přikloní pro výběr pracovní pozice, která poskytne výhody nejen pro ně, ale i pro jejich rodinou situaci.

3.2 Další typologie mateřských škol

V současné době se nabídka možností typů předškolních institucí rozrůstá a rodiče získávají možnost rozmanitého výběru vzdělávání pro své dítě. Nejvíce jsou stále zastoupené veřejné mateřské školy, ale stále častěji se školami soukromými, církevními nebo alternativními. I přes placení měsíčního poplatku za školné jsou tyto instituce pro rodiče často zvolenou variantou.

3.2.1 Soukromé a církevní školy

Po veřejných školách se nejčastěji setkáváme se školami soukromými nebo církevními, které zakládá soukromí zřizovatel po zápisu do školského rejstříku. Tyto školy mohou být registrované a získat, tak nárok na přidělování finančních prostředků ze státního rozpočtu (Průcha et al., 2016). Soukromé a církevní mateřské školy poskytují mnoho nadstandartních možností ve formě kroužků, úpravy doby pobytu v mateřské škole nebo zaměření na věci, které mohou rodiče preferovat.

Soukromé mateřské školy přijímají i děti od dvou let nebo mladší a mají detailněji vytvořený vzdělávací program, tak aby poskytly rodičům více možností ke spolupráci (Koťátková, 2014). V soukromých školách se snaží o větší informovanost rodiče a jeho zapojení do programu školy, tak aby to vyhovovalo jeho možnostem.

Církevní mateřské školy jsou zřizovány církví se svým vlastním vzdělávacím programem, který obsahuje stejné cíle rozvoje dítěte, proto jsou řazeny do rejstříků škol (Koťátková, 2014). Tento typ mateřské školy se zaměřuje na prvky a tradice vycházející ze svého náboženství a vede tak děti k víře již od dětství.

Tyto nadstandartní nabídky, které mateřské školy poskytují se odráží v měsíčním poplatku školného, který musí rodiče uhradit, avšak mnohdy je pro rodiče soukromá mateřská škola jediná možnost kvůli nepřijetí dítěte do veřejné mateřské školy.

3.2.2 Alternativní školy

Další typ instituce, které si mohou rodiče zvolit pro předškolní vzdělávání svých dětí před nástupem do základních škol jsou mateřské školy alternativní.

Z hlediska pedagogického a didaktického aspektu, bychom mohli označit jako alternativní ty, které používají inovativní, experimentální metody a formy vzdělávání, netradiční nebo

jiné didaktické přístupy k dítěti. Pokud se škola odlišuje od běžných pedagogických a didaktických koncepcí, tak ji můžeme označit právě jako alternativní škola.

Jako alternativní školu můžeme označovat i státní školu, která rozšiřuje svou nabídku, spolupracují s dalšími institucemi nebo aplikují specifické vzdělávací programy (Průcha, 2012). Alternativní typy škol jsou obvykle zakládány na principech soukromé školy, a proto stejně jako u soukromých škol se i v těchto platí měsíční školné. V České republice se nejčastěji setkáváme s mateřskými školami Waldorfskými, Montessori, Daltonskými, Začít spolu a dalšími, které jsou přejímány ze zahraničních alternativ.

4 UNIVERZITNÍ MATEŘSKÁ ŠKOLA

Univerzitní školy vznikají právě na stejném principu jako školy firemní, a to jako soukromé výchovně-vzdělávací instituce zřízené právnickou osobou. Pro zaměstnavatele se stává tato mateřská škola výhodou pro zaměstnance s dětmi.

Tyto školy nelze brát jako celek. Každá jednotlivá škola se odlišuje vlastnostmi jako je organizace, přístup k vyučování, motivace, prostory, přístupy učitelů nebo zřizovateli. Pokud chceme charakterizovat tyto typy škol nesmíme se dívat pouze na vlastnosti dané školy, ale i na funkce. Průcha (2012) dělí tyto funkce, které takovéto školy naplňují do tří kategorií: kompenzační, inovační a diverzifikační funkce.

1. Kompenzační funkce má nahradit nedostatky při standardním vyučování, čímž se snaží uspokojovat potřeby dětí, které nemohou zabezpečit tradiční školy. Společnost je v dnešní době velmi rozmanitá a nedostatečností ve vzdělávání mohou vznikat specifické potřeby, na které je potřeba se zaměřit jinak.
2. Inovační funkce je pro tyto typy škol zásadní. Jedná se právě o inovace ve vzdělávacím procesu, které vytváří odlišnosti mezi tradiční školou. Inovace, které školy poskytují se mohou lišit. Může se jednat o metody výuky, způsoby komunikace, rozdílné klima ve třídách, inovace při poskytování učiva aj.
3. Diverzifikační funkce je spojena již se vznikem těchto škol, které se mají odlišovat od státních škol právě svou rozmanitostí ve vzdělávání. Při státním vzdělávání je ovšem nějaká standardnost nezbytná, kvůli velkému počtu dětí, pro které vzdělávání poskytuje a jejich jednotnost. I některé jiné typy škol neposkytují tak úplnou diferenciaci, například školy církevní, ve kterých poskytují stejnou formu vzdělávání obsahů učiva a ztotožňují se stejným školním životem pro děti a žáky ve všech svých školách (Průcha, 2012).

Výhodou těchto škol může být lokalita, která se nachází v blízkosti pracoviště, provozní doba odpovídající pracovní době rodiče nebo kombinace pracovního života s rodinným. Právě tyto druhy škol disponují mnoha výhodami ve vztahu k zaměstnavateli a rodiči jako k zaměstnanci. Rodiče s dětmi se často přiklání k této variantě mateřské školy i přes možný měsíční poplatek školného.

Univerzitní mateřské školy na rozdíl od firemních nebo státních mateřských škol mají jako zřizovatele veřejnou vysokou školu neboli univerzitu, která má akreditaci na výuku učitelských oborů. Na fungování těchto škol se podílejí právě akademici působící na vysokých školách, proto při přijímacím řízení mají děti zaměstnanců přednostní přijetí (Majerčíková & Rebendová, 2016).

Univerzitní mateřské školy se stejně jako fakultní školy podílejí na vzdělávání vysokoškolských studentů a jejich praktické výuce. Stejně jako fakultní mateřské školy poskytují možnost realizace praktické výuky pro studenty své univerzitní školy pod, kterou spadají.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 METODOLOGIE VÝZKUMU

V praktické části mé bakalářské práce se budeme zabývat reflexí rozdílů mezi tradiční mateřskou školou a fakultní mateřskou školou z pohledu učitelů, kteří v těchto školách pracují. Jednalo se o kvalitativně orientovaný výzkum s polostrukturovaným interview pro učitele mateřských škol. Autoři Švaříček a Šed'ová (2014) popisují kvalitativní výzkum jako možnost pro výzkumníka popsat nejen verbální, ale i neverbální projev participantů výzkumu, který přináší další množství informací.

5.1 Cíle výzkumu

Hlavním cílem praktické části této práce je zjistit rozdíly mezi tradiční mateřskou školou a fakultní mateřskou školou z pohledu učitelů.

5.1.1 Dílčí výzkumné cíle

- Popsat specifika tradiční mateřské školy z pohledu učitelů.
- Popsat specifika fakultní mateřské školy z pohledu učitelů.

5.1.2 Výzkumné otázky

Vychází z dílčích výzkumných cílů uvedených výše:

- Jaká jsou specifika tradiční mateřské školy z pohledu učitele?
- Jaká jsou specifika fakultní mateřské školy z pohledu učitele?

5.2 Výzkumná metoda

Po promyšlení a vytvoření výzkumných otázek byla zvolena kvalitativní metoda výzkumu, a jako způsob sbírání dat bylo zvoleno interview. Tuto metodu jsem si vybrala za účelem získání detailních informací od vybraných učitelů z mateřských škol.

Při kvalitativně orientovaném výzkumu pracujeme se slovními odpověďmi, které nám respondenti při interview poskytnou. Výzkumníci při interview získávají odpovědi v přímém kontaktu s participanty a mohou, tak přímo proniknout do dané situace a lépe ji pochopit. „*Interview je výzkumnou metodou, která umožňuje zachytit nejen fakta, ale i hlouběji proniknout do motivů a postojů respondentů*“ (Gavora, 2010, s.110). Při interview může výzkumník zachytit pohledy, mimiku, změnu tónu hlasu a mnoho dalších věcí, kterého ho mohou nasměrovat k dalším a lepším postupům při pokládání otázek.

5.2.1 Výzkumná metoda – polostrukturované interview

Ve výzkumné části mé bakalářské práce byla použita metoda polostrukturovaného interview, která byla realizována s učitelkami z tradičních mateřských škol jihomoravského kraje a fakultních mateřských škol zlínského kraje. Interview probíhalo během osobního setkání nebo formou online hovoru.

Rozhovor neboli interview definuje Švaříček jako „*nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu zpravidla jedním badatelem pomocí několika otevřených otázek.*“ (Švaříček, 2014, s. 159) Pomocí otevřených otázek má badatel možnost získat zároveň s informacemi i pohled na postoj respondentů ke zkoumané oblasti.

Polostrukturovaný rozhovor, pomocí kterého byla sbírána data ve výzkumné části mé práce vychází z předem přichystaných otázek a témat k rozhovoru. Dále jsem pokračovala přepisem získaných interview, analýzou dat, kódováním interview a následným vytvořením kategorií pro interpretaci výsledků.

5.2.2 Práce s metodou

Před realizací rozhovoru byly respondenti seznámeni s tématem mého výzkumu, použitím nahrávaných dat a jejich anonymitou. Všechny interview byly zaznamenávány na digitální záznamník. Poté následovalo přehrávání a doslovný přepis do elektronické podoby. Pokračovala jsem procházením rozhovorů a hledáním významových jednotek, ke kterým jsem přiřazovala kódy. Z těchto kódů vznikaly následující kategorie:

- Spolupráce s fakultní školou
- Praxe studentek v mateřských školách
- Odlišnost mimoškolních aktivit
- Názory rodičů na spolupráci
- Plány do budoucna

Právě tyto kategorie a jejich podkategorie, které vyplynuly z interview s učiteli si představíme v následujících kapitolách, jako hlavní rozdíly mezi fakultní mateřskou školou a tradiční mateřskou školou z pohledu učitelek.

5.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Jako výzkumný vzorek jsem zvolila 4 učitelky z fakultní mateřské školy ve zlínském kraji a 3 učitelky z tradiční mateřské školy v jihomoravském kraji. Interview bylo tedy provedeno celkem se 7 učitelkami mateřských škol.

Jedná se o záměrný výběr mateřských škol ze zlínského a jihomoravského kraje a následné oslovení učitelek, které v těchto mateřských školách vyučují. Praxe těchto učitelek v mateřských školách se pohybuje od dvou let do třicet pět let. Jedná se o učitelky s různými stupni dosaženého vzdělání.

V následující tabulce je uvedený seznam učitelek s jejich základní charakteristikou, jako vzdělání participantek a počet let působení v mateřských školách. Z důvodů ochrany soukromí a anonymity nejsou uvedena jejich jména, ale učitelek budou označovány písmenem U a číslem pořadí interview.

Tabulka 1 Charakteristika učitelek mateřských škol

Označení učitelek	Vzdělání	Praxe
U1	Střední pedagogická škola	35 let
U2	Studium bakalářského oboru	2 roky
U3	Střední pedagogická škola	6 let
U4	Studium bakalářského oboru	2 roky
U5	Střední pedagogická škola	20 let
U6	Střední pedagogická škola	10 let
U7	Střední pedagogická škola	32 let

Učitelka U1

Absolvovala střední pedagogickou školu s maturitou. Od skončení studií pracuje v tradiční mateřské škole jako učitelka třicet pět. Zajímá se o výtvarný projev dítěte, ke kterému absolvovala mnoho kurzů a seminářů. V budoucnu by se chtěla zúčastnit kurzů o kineziologii. Práce v tradiční mateřské škole jí vyhovuje, proto neplánuje změnu školy.

Učitelka U2

Má absolvovanou střední pedagogickou školu a nyní pokračuje ve studiu bakalářského oboru učitelství pro mateřské školy v kombinované formě na vysoké škole ve Zlíně. Participantka již druhým rokem učí ve fakultní mateřské škole. V budoucnu by chtěla odejít z fakultní mateřské školy a pracovat v tradiční mateřské škole nebo si vyzkoušet práci v Montessori mateřské škole, na kterou absolvovala kurzy.

Učitelka U3

Absolvovala střední pedagogickou školu s maturitou. Po studiích šla pracovat do fakultní mateřské školy ve zlínském kraji, kde pracuje šest let. V mateřské škole by chtěla pokračovat v práci i během následujících let. Pokud se naskytne příležitost do budoucna si plánuje vyzkoušet práci na pozici vedoucí učitelky.

Učitelka U4

Je studentkou bakalářského oboru učitelství pro mateřské školy v kombinované formě na vysoké škole. Již druhým rokem učí v tradiční mateřské škole v jihomoravském kraji, kam nastoupila po dokončení střední školy. Po dokončení bakalářského studia na vysoké škole si chce dodělat logopedický kurz a kurz pro učitelku do družiny na základní škole. V budoucnu by si chtěla vyzkoušet práci na pozici zástupkyně ředitelky mateřské školy, ve které nyní pracuje.

Učitelka U5

Má absolvovanou střední pedagogickou školu s maturitou. Po studiích šla pracovat do fakultní mateřské školy, kde pracuje dvacet let. Během práce v mateřské škole absolvovala mnoho webinářů a školení, které jí poskytla škola. Nyní je na pozici vedoucí učitelky fakultní školy. Zatím neuvažuje o dodělání si dalšího vzdělání ani o změně pozice.

Učitelka U6

Má absolvovanou střední pedagogickou s maturitou. Po studiích začala podnikat a k práci učitelky se vrátila až po několika letech mimo obor. Nyní pracuje ve fakultní mateřské škole desátým rokem a věnuje se dětské psychologii, na kterou absolvuje časté semináře. Nemá v plánu další stupeň vzdělání ani změnu pracovní pozice.

Učitelka U7

Absolvovala střední pedagogickou školu s maturitou. Od skončení studií pracuje v tradiční mateřské škole jako učitelka již třicet dva let. Pravidelně absolvuje školení, která jí nabízí

její škola. V plánu má i nadále pokračovat v navštěvování kurzů a školení. Do budoucna neplánuje žádnou profesní změnu ani další studium.

6 INTERPRETACE VÝZKUMNÝCH ZJIŠTĚNÍ

Výsledky výzkumné části jsou interpretovány pomocí interview s učitelkami fakultních a tradičních mateřských škol ze zlínského a jihomoravského kraje. Po realizování těchto interview za pomoci kódování vzniklo pět významových kategorií, které si dále představíme.

6.1 Spolupráce s fakultní školou

Hlavním rozdílem, který vyplývá z interview s učitelkami mezi fakultní a tradiční mateřskou školou je právě spolupráce s fakultou. V případě učitelek v mém výzkumu se jedná o spolupráci s vysokou školou s učitelským programem pro předškolní vzdělávání. Tyto vysoké školy poskytují možnost školení a seminářů pro své partnerské školy nebo podporu při dalším studiu.

6.1.1 Další vzdělávání učitelů mateřské školy

Vysoká škola je místem, kde mají možnost vzdělávání jak budoucí učitelky, tak i učitelky, které již pracují v mateřské škole. Fakultní mateřské školy mohou svým učitelům poskytovat podporu při doděláním si dalšího stupně vzdělání právě na partnerské škole, se kterou spolupracují. Při kombinovaném studiu může vyjít škola studentu vstříc právě kvůli úzké spolupráci s fakultou.

Nejedná se pouze o možnost navazujícího kombinovaného studia, kterého mohou učitelé mateřských fakultních škol využívat, ale také o kurzy a školení, které jim fakulta nabízí v rámci spolupráce.

„...Máme skrz fakultní školu nějaké školení, ale to není pro všechny učitele a paní ředitelka vybírá, kdo se zúčastní. Obvykle se jedná o nějaké víkendové školení.“ (U5)

„...já osobně jsem ještě nebyla. Ani na žádném jejich školení nebo semináři, ale vím že kolegyně některé byly určitě.“ (U6)

Fakulta vysoké školy poskytuje učitelům ze spolupracujících mateřských škol různé druhy školení a seminářů, které mají možnost navštěvovat. Stejně jako při studiu se jedná o rozšíření spektra vědomostí, znalostí, dovedností a kompetencí důležitých pro správnou práci s dětmi a jejich profesní růst v profesi učitele.

6.2 Praxe studentek v mateřských školách

Právě ze spolupráce s fakultou vzniká další zásadní rozdíl, který zasahuje do chodu školy a programu jednotlivých tříd. Tímto rozdílem mezi tradiční mateřskou školou a fakultní mateřskou školou jsou praxe studentek učitelských oborů, které přes spolupráci s fakultou získávají možnost účastnit se praktické výuky v mateřské škole a realizovat zde svůj vlastní připravený program.

Ve fakultních mateřských školách jsou praxe studentů pravidelné, proto jsou zde děti na účast studentů ve výuce zvyklé a nenarušuje to jejich program. Trvání doby praxe studentů může být různě dlouhé a každé odlišné podle požadavků škol, ze kterých studenti přichází. Z odpovědí participantek v mé výzkumné části zjišťujeme, co obnáší praxe studentů nejen ze strany přístupu k dětem a organizaci třídy, ale také co přesně znamená pro učitele mít ve třídě studenty, kteří si realizují praxi v mateřské škole potřebnou při jejich studiu.

6.2.1 Nové zkušenosti

Pro studenty učitelských oborů je praxe v mateřské škole jedno z nejdůležitějších období jejich studia. Mohou zjistit, jaké metody při práci učitele jim vyhovují, získat potřebné zkušenosti a propojit si vědomosti získané během studia na vysoké škole s praxí v mateřské škole.

„...myslím si, že potřebují vidět praxi a mnohdy pomůžou, obzvlášť tady u naší práce, takže my pomáháme jim a oni pomáhají nám...“ (U6)

Praxe studentů v mateřské škole má mnoho výhod nejen pro samotné studenty, kteří mohou realizovat práci s dětmi, ale také pro děti ve třídách, ve kterých se praxe odehrává. Pohled na realizaci praxí ze strany učitelek mateřských škol byl v interview od většiny participantek pozitivní. Studentky na praxi vidí jako přínos hlavně pro děti a oživení jejich programu.

„...holky přijdou s novými trendama, zapálením a děti je milují, protože to okamžitě vycítí...“ (U1)

„...děti to vždycky moc baví, protože studentky si chtějí vyzkoušet co nejvíce věcí, které jsou pro děti novinka, a tak je to pro ně úplně jiné než zajetý program, který mají s námi. Zkouší různé metody a realizují výuku mnohdy jinak než my, takže je to pro děti určitě obohacující zase jinak...“ (U3)

Studentky vysokých škol mají mnohdy více informací o realizaci nových metod používaných v mateřské škole učitelé právě ze seminářů nebo přednášek, které navštěvují v rámci výuky. Tyto nové metody a přístupy mohou zaujmout děti jiným způsobem než klasická výuka, kterou mají v rámci každodenní řízené činnosti v mateřské škole.

6.2.2 Povinnosti navíc pro učitele

Pravidelné praxe studentek nemusí být pouze výhodou pro mateřskou školu. Příchod studentek, jako někoho nového do tříd, může mít i své negativní stránky z pohledu participantek. Samotné učitelky zmínily během interview několik povinností navíc, které nastávají pro ně během praxí studentek vysokých nebo středních škol, které si realizují u nich ve třídě souvislou praxi.

„...člověk je víc ve střehu, protože děti jsou živější, když je ve třídě někdo jiný, samozřejmě se předvádí, ale taky záleží vlastně od situace a od délky praxe...“ (U5)

„...škola má každá jinak, co a jak protokoly, hodnocení a v tomto je právě lepší, když má univerzita svoji vlastní školku, kam posílá své studentky. Nám vlastně chodí holky z různých škol a každá má vlastně dělat jiné věci...“ (U2)

Z interview vyplynulo, že učitelky mateřských škol během praxe studentek musí být více pozorné a ve střehu, nejen při kontrole a dohlížení na děti, které jsou rozptýlené příchodem nové osoby do třídy, ale také pro ně vzniká jakási administrativní povinnost navíc v rámci formulářů k příchodu studentů do tříd a následnými protokoly a hodnoceními, do kterých mají povinnost se také zapojit při práci se studenty.

6.2.3 Pravidelná realizace praxí

Dalším zajímavým bodem v interview ze strany učitelek mateřských škol je právě přístup k samotným praxím pro studentky učitelkých programů, kterou vidí jako nesmírně důležitý bod v jejich studiu. Ovšem všechny učitelky se během interview shodly, že praktická výuka pro studenty by se měla realizovat v mateřských školách, kde jsou na to děti zvyklé a studentky sem dochází pravidelně.

„...není to moc dobré, když na to nejsou ty děcka zvyklé. Jakmile totiž přijde někdo jiný děcka začnou vymýšlet blbosti, nespolupracují a pokud si ta studentka nezvládne ty děcka ohlídat, tak je z toho bláznec, rozhodně by měly probíhat ve školkách, kde jsou na to zvyklé děti i učitelé...“ (U7)

„...Pokud na to není ta školka pravidelně zvyklá, tak si myslím, že je zbytečné brát studentky, aby jako by rozbily ten program třídy, který mají děti s učitelkou už zaběhlí...“ (U7)

„...Pokud si neumí nastavit hranice děti často poslechnou až svoji paní učitelku a při aktivitách organizovaných studentkami nedávají vůbec pozor...“ (U3)

Právě pravidelnými praxemi studentek ve fakultních školách se předejde narušování programu a chodu třídy v tradičních mateřských školách, kde děti nejsou zvyklé na příchod nových osob, které by zasahovaly do jejich výuky. Právě během těchto praxí, kdy na to děti nejsou zvyklé se vyskytuje mnoho problémů, jako již zmiňovaná nepozornost dětí, testování pravidel nového učitele, nekázeň a mnoho dalších.

Chování dětí během praxe studentů může do jisté míry ovlivňovat také délka doby realizované praktické výuky, kterou si připravuje a vede studentka ve třídě mateřské školy.

„...Když tam ta paní učitelka přijde, je tam první týden, tak si děti na ni zvykají a ona si zvyká na ně a je to takové horší, ale potom už to bývá v pohodě...“ (U5)

Proces při příchodu někoho nového do třídy bývá pro děti náročný, proto se z pohledu učitele lépe realizují studentkám delší praxe než pouze trvajících dní nebo týden. Podle realizovaných interview musí mít děti dostatek času ve třídě, aby si zvykly na studentku, její přístup k výuce a začaly ji respektovat jako učitelku. A stejně tak si musí studentka získat přístup k dětem, naučit se s nimi spolupracovat a získat si autoritu potřebnou pro zklidnění dětí.

6.3 Odlišnost mimoškolních aktivit

Z výpovědi participantek můžeme zjistit, že rozdílem mezi tradiční mateřskou školou a fakultní mateřskou školou jsou i mimoškolní aktivity a akce, které tyto školy nabízí pro samotné děti nebo rodiče s dětmi.

6.3.1 Rodinné prostředí

V tradičních mateřských školách vidí učitelky rozdíl v prostředí, které vytvářejí pro děti a rodiče. Pokud třídu nenavštěvují studenti, kteří by si realizovali praxi v mateřské škole, mohou se učitelé zaměřit na budování a prohlubování vztahů s dětmi. Snaží se zde vytvořit spíše rodinné prostředí, do kterého se aktivně zapojují i rodiče formou různých aktivit školy.

„...nějaké akce, třeba na pálení čarodějnic, jsme dělali třeba i s rodičema, opékali špekáčky nebo takto...“ (U4)

„...míváme většinou nějaké vánoční dílny pro rodiče s dětmi, táboráky na ukončení školního roku, lampionový průvod, dýňový víkend a tak podobně. Vlastně něco, kde se zapojí i rodiče s dětma...“ (U7)

Z interview s učitelkami tradiční mateřské školy vyplývá, že se do většiny svých mimoškolních aktivit snaží zapojit obzvláště rodiče s dětmi. Právě za tímto účelem jsou pořádány častější akce během roku než ve fakultních mateřských školách. Pořádají táboráky, dílny, průvody a víkendy, ve kterých chtějí prohloubit vztah dítěte se školou, a tím umocnit pocit rodinného prostředí pro děti.

6.3.2 Odbornější prostředí

Ve fakultních mateřských školách se díky spolupráci s fakultou vysoké školy mohou vyskytovat možnosti pro děti ve formě výletů a exkurzí do prostředí fakulty. Děti mají možnost seznámit se s mnoha místy, které jim zpřístupňuje právě vysoká škola.

„...mám ráda takové všeobecná témata a tady je to právě hrozně zacílené na tu fakultu a univerzitu...“ (U2)

Spolupráce s vysokou školou může ovlivňovat i další věci ve fakultní mateřské škole, např. výběr a zpracování témat pro výuku dětí, která se mohou zabývat také vysokou školou a jejím chodem.

6.4 Názory rodičů na spolupráci

Dalším rozdílem, který vidí učitelé mateřských škol v interview mohou být názory rodičů na spolupráci s fakultou.

6.4.1 Názor na praxe studentek

Z pohledu učitele fakultních škol se rodiče nejvíce setkávají se spoluprací s fakultou právě přes studentky, které realizují výuku ve třídách, které navštěvují jejich děti.

„...Rodiče jsou vždycky informováni předem, že tam bude praxe probíhat, ale nikdy se nikdo na nic neptá ani nás ani studentek...“ (U3)

„...tak zatím jsme žádné ohlasy nezpозorovali ani kladné ani záporné, takže jakože rodiče se k tomu moc nevyjadřují...“ (U5)

Z pohledu učitelek fakultních škol rodiče jako nejvýraznější prvek zaznamenávají právě studenty, kteří v mateřské škole realizují své praxe. I když se rodiče setkávají se studenty při příchodu a odchodu dítěte do mateřské školy, rodiče neprojevují žádný zájem o praktickou výuku studentek, která ve třídách probíhá. Rodiče jsou informováni o praxích předem, ale další dotazy ani ohlasy učitelky nevypozorovaly.

6.4.2 Nároky na vědomosti dítěte

Dále učitelky zmiňovaly během interview nároky na vědomosti dítěte, které mohou ve fakultních školách být ze strany rodiče vyšší než v tradiční mateřské škole právě kvůli spolupráci s fakultní školou.

„...a ti rodiče, protože jsou to ve fakultních nebo univerzitních školách převážně akademičtí pracovníci, tak mají i velké očekávání, co se týče vědomostí u dítěte...“ (U2)

S rodiči, kteří jsou akademičtí pracovníci se setkáváme spíše v univerzitní mateřské škole, která slouží zároveň jako fakultní ze strany plnění praktické výuky studentek, proto právě v těchto školách jsou si rodiče vědomi, co může přinést spolupráce s fakultou vysoké školy a mohou mít zvýšené nároky na vědomosti u dítěte.

Tyto rozdíly jsou pouze z pohledu učitelů, kteří pracují ve fakultních mateřských školách. Pokud bychom chtěli zjistit názory samotných rodičů na toto téma byl by potřeba výzkum, kde by se stali participanty samotní rodiče.

6.5 Plány do budoucna

Každá profese má své možnosti rozvoje a dalšího profesního růstu, stejně tak je tomu i v učitelské profesi a participantky v interview uvádějí mnoho plánů do budoucna. V případě začínajících učitelek, které ještě nemají tolik let praxe se jedná zejména o dokončení studií nebo dodělání dalšího stupně vzdělání. Zatím co učitelky, které v mateřských školách pracují více let mají v plánu pokračovat v celoživotním vzdělávání formou seminářů nebo školeních poskytovaných jejich mateřskou školou.

6.5.1 Další studium

Z interview vyplývá, že začínající učitelky mají v dnešní době zájem o navazující bakalářské nebo magisterské studium učitelských oborů, které poskytuje vysoká škola.

„...já plánuju, že jestli se mi bakalář povede, tak bych si chtěla dodělat ještě magistra...“ (U2)

„...Ted' vlastně studuju ve Zlíně učitelství pro mateřské školy a chtěla bych to zakončit bakalářem...“ (U4)

„...dřív jsem si chtěla dodělat bakaláře dálkově, ale jak to pořád odkládám, tak už nevím. Třeba někdy...“ (U3)

Učitelky jsou si vědomy, jaké přínosy má pro ně další studium na vysoké škole, které jim poskytuje nové teoretické poznatky a ty mohou realizovat v praxi s dětmi ve třídě. Pro mladší učitelky, které nastoupily do mateřské školy na pracovní úvazek je mnohem jednodušší dodělat si další vzdělání v kombinaci s prací. Pokud už pracují v mateřské škole více let a zvyknou si na pravidelná pracovní režim je mnohdy složité se vrátit na akademickou půdu a pokračovat ve studiu při kombinaci s prací.

6.5.2 Změna mateřské školy

V interview se všechny učitelky mateřských škol, až na jednu se shodly, že i v budoucnu chtějí pokračovat s prací právě na této mateřské škole, a to hlavně z důvodu blízkého bydliště nebo dobrého kolektivu, který mají v prostředí školy. S prací, kterou vykonávají jsou spokojené, stejně tak i v možnostech růstu, který jim poskytuje jejich škola.

„Už jako mám v plánu zůstat v této škole, protože v tomhle věku začínat někde jinde to už...“ (U1)

...zatím plánuju zůstat tady na škole, protože to mám blízko a práce tady mě baví...“ (U3)

Šest participantek uvedlo v interview, že i do budoucna by chtěly pokračovat v práci, kterou vykonávají v současné mateřské škole. Toto jejich rozhodnutí podporuje zejména blízkost místa bydliště a mateřské školy, prostředí a kolektiv, který si zde vybudovaly s ostatními učiteli nebo délka počtu let, které zde pracují a obavy z nového prostředí.

„...tak bych chtěla zkusit nějakou změnu, třeba Montessori, na kterou mám základní kurz. To je, ale otázka času...“ (U2)

U mladých učitelek, které pracují méně let je větší ambicióznost při změně a vyzkoušení si nového prostředí odlišné mateřské školy. Projevuje se zájem o různé alternativy a možnosti jejich využití v mateřské škole, ke kterým často absolvují kurzy nebo semináře.

6.5.3 Postup na vyšší pozici

Stejně jako v předchozí podkapitole i při postupu na vyšší pozici se rozdělují participantky ve svých odpovědích na dvě skupiny. Zatím co se setkáváme s učitelkami, které jsou se svou prací spokojené a nemají zájem měnit svou pracovní pozici učitelky, druhá polovina má zájem si v budoucnu vyzkoušet práci vedoucí učitelky nebo zástupkyni ředitelky mateřské školy.

„...kdyby se naskytla příležitost, tak určitě bych vzala tu pozici zástupkyni ředitelky ...“ (U4)

„...někdy, když by byla příležitost, tak bych třeba tu vedoucí učitelku tu pozici uvítala. Ta práce vedoucí učitelky, ta by byla opravdu fajn...“ (U2)

Mladší participantky mají větší ambice týkající se profesního růstu a dalšího postupu v kariéře. Zatím co učitelky, které pracují v mateřských školách již více let se mají v plánu rozvíjet za pomoci seminářů a kurzů k tématům, které je zajímají, školení, která jim poskytuje škola nebo spolupráce právě s fakultou.

7 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Z výzkumu vyplývá, že tradiční mateřská škola a fakultní mateřská škola jsou si velmi podobné až na pár rozdílů vyplývajících s interview.

Zásadním rozdílem mezi tradiční mateřskou školou a fakultní mateřskou školou je spolupráce s fakultou vysoké školy s učitelským oborem. Příprava na samotnou spolupráci je dlouhodobý proces, který obnáší mnoho změn v mateřské škole, tak aby vznikly možnosti pro vstup studentek na praxi, kde budou mít možnost realizovat si práci s dětmi. Tímto zásahem do života školy a propojení vědomostí studentek s praxí, které přicházejí do škol vznikají možnosti nové zkušenosti i pro samotné učitele. Právě studentky mají teoretické poznatky z vysoké školy, které mohou těmto učitelům přinést nové informace o vzdělávání dětí předškolního věku a využívání nových metod.

Učitelé nejsou jediní, komu může praxe studentek přinést novou zkušenost. I pro děti, které navštěvují fakultní mateřskou školu se jedná o získávání nových zkušeností a zpestření programu novými přístupy od mladých studentek. V názoru na atraktivnějším programu nabídek pro děti se shodují učitelky s fakultních i tradičních škol, ale učitelky z tradičních škol zastávají názor, že střední a vysoké školy by měly mít svou vlastní mateřskou školu pro realizaci praxí, aby nedocházelo k příchodu studentek do tříd, kde děti nejsou zvyklé na příchod cizí osoby do jejich prostředí.

Dalším rozdílem mezi těmito dvěma druhy škol je možnost na další vzdělávání pro učitele fakultních škol, které jim poskytuje vysoká škola, se kterou spolupracují nebo zúčastnění se různých seminářů a školení, které vznikají vzájemnou spoluprací.

Dalším nepatrným rozdílem, který uváděli participanti bylo právě prostředí, které mateřská škola pro děti vytváří. Zatím co tradiční mateřská škola se více soustředí na vznik rodinného prostředí, do kterého se snaží zapojit více rodiče formou denních nebo víkendových akcí, fakultní mateřská škola má možnost více seznámit děti s vysokou školou, kde může využít exkurze do jejího prostředí, jako například návštěvu knihovny.

V neposlední řadě můžeme pozorovat rozdíly v názorech rodičů, kdy právě ve fakultních školách mohou mít rodiče různé názory na realizaci praxí studentek, které zasahují do programu jejich dětí. Většina respondentek si myslí, že pravidelnou realizací praxí si zvykly na studentky nejen samotné děti, ale právě také rodiče.

Z pohledu učitelů mateřských škol nejsou rozdíly mezi tradiční a fakultní mateřskou školou zásadní. Jedná se právě o spolupráci s fakultní vysokou školou a následnou realizací praxí studentů, v čem vidí učitelé největší rozdíl, který zároveň ovlivňuje chod školy a program dětí. I když je praktická zkušenost pro studenty vysokých a středních škol učitelských oborů nezbytná jsou učitelé toho názoru, že by se měla realizovat v mateřských školách, kde jsou na to zvyklé děti, učitelé i rodiče.

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo zpracovat teoretické vymezení současného pojetí instituce mateřské školy, popsat fakultní a firemní mateřské školy a v neposlední řadě zjistit hlavní rozdíly mezi tradiční a fakultní mateřskou školou z pohledu učitelek, které v těchto typech mateřských škol pracují. Stanovené cíle se mi podařilo splnit.

V teoretické části jsem se věnovala současnému pojetí mateřské školy, její úloze při přípravě dětí na nástup do prvních tříd základních škol a jakou úlohu v tomto procesu mají učitelé mateřských škol. Objasnila jsem pojmy fakultní mateřská škola a její roli při přípravě budoucích učitelů. Dále firemní mateřské školy, příčiny jejich vzniku a další typologie mateřských škol v České republice.

V empirické části byl představen kvalitativní výzkum mezi tradiční a fakultní mateřskou školou z pohledu učitelek těchto škol. Ke sběru dat byla použita metoda polostrukturovaného interview. Interview bylo realizováno se třemi učitelkami tradičních mateřských škol z jihomoravského kraje a čtyřmi učitelkami z fakultních mateřských škol ze zlínského kraje. Participantkám byly kladeny otevřené otázky a interview byly nahrávány na digitální záznamník. Následně byly přepsány do elektronické podoby a za pomoci otevřeného kódování vznikly čtyři hlavní kategorie, které reflektují rozdíly mezi tradiční a fakultní mateřskou školou: Spolupráce s fakultní školou, praxe studentek v mateřských školách, odlišnost mimoškolních aktivit a názory rodičů na spolupráci.

Z pohledu učitelek mateřských škol je spolupráce s fakultou vysoké školy výhodou, nejen pro mateřskou školu, ale také pro děti ve třídách. Vzniká mnoho pozitiv, které právě studentky během praxe do tříd přinášejí, nové poznatky, metody, nadšení do práce s dětmi. Ze strany učitele mohou ovšem nastat určité povinnosti navíc při praxi studentek, do kterých spadají administrativní povinnosti ve formě hodnocení pro různé školy. Spolupráce může ovlivnit také profesní růst samotných učitelů a poskytnout jim možnosti seminářů a školení k dalšímu sebevzdělávání. Spolupráce s fakultou vysoké školy probíhá na každé mateřské škole odlišným způsobem, proto se také mohou lišit postoje rodičů na realizaci praktické výuky v mateřských školách nebo ovlivnění mimoškolních aktivit, které mohou být zaměřené na akademické prostředí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Belinova, N. V., Bicheva, I. B., & Khanova, T. G. (2020). Practice format in training future preschool teachers. *SHS Web of Conferences: International scientific and practical conference "Teacher professionalism: psychological and pedagogical support of a successful career"*, 87(1). <https://doi.org/https://doi.org/10.1051/shsconf/20208700037>
- Berčíková, A., Šmelová, E., & Provázková Stolinská, D. (2014). *Učitel – aktér edukačního procesu předškolního vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Gavora, P. (2010). *Úvod do pedagogického výzkumu* (2. české vydání). Brno: Paido.
- Košťátková, S. (2014). *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet* (2., rozš. a aktualiz. vyd). Praha: Grada.
- Krejčová, V., Kargerová, J., & Syslová, Z. (2015). *Individualizace v mateřské škole*. Praha: Portál.
- Majerčíková, J., & Rebendová, A. et al., (2016). *Mateřská škola ve světě univerzity*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati.
- Majerčíková, J., & Urbaniecová, K. (2020). Prestiž učitelství v mateřské škole: optikou subjektivní percepce učitelek. *Studia paedagogica*, 25(1), 55-77. <https://doi.org/https://doi.org/10.5817/SP2020-1-3>
- Mertin, V., & Gillernová, I. (2015). *Psychologie pro učitelky mateřské školy* (3. vydání). Praha: Portál.
- Miňová, M. (2017). *Kooperácia materskej školy s rôznymi inštitúciami*. Prešov: Rokus.
- MŠMT. (2021). *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/45304/>
- Opravilová, E. (2016). *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada.
- Pemová, T., Ptáček, R. et al., (2013). *Soukromá a firemní školka od A do Z: jak založit a provozovat soukromé nebo firemní zařízení předškolní výchovy*. Praha: Grada.
- Průcha, J. (2012). *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání* (3. vydání). Praha: Portál.

- Průcha, J. (2015). *Srovnávací pedagogika: mezinárodní komparace vzdělávacích systémů* (3. vydání). Praha: Portál.
- Simonová, J., Potužníková, E., & Straková, J. (2017). Poslání a aktuální problémy předškolního vzdělávání: postoje a názory ředitelek mateřských škol. *Orbis scholae*, 11(1), 71-91. <https://doi.org/https://doi.org/10.14712/23363177.2017.18>
- Skouteris, H., Watson, B., & Lum, J. (2012). Preschool Children's Transition to Formal Schooling: The importance of collaboration between teachers, parents and children. *Australasian Journal of Early Childhood*, 37(4), 78–85.
- Syslová, Z. (2013). *Profesní kompetence učitele mateřské školy*. Praha: Grada.
- Švaříček, R., Šed'ová, K. et al., (2014). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách* (2. vydání). Praha: Portál.
- Wiegerová, A. et al., (2015). *Profesionalizace učitele mateřské školy z pohledu reformy kurikula*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, Fakulta humanitních studií.
- Zormanová, L. (2014). *Obecná didaktika: pro studium a praxi*. Praha: Grada.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

RVP PV Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Charakteristika učitelek mateřských škol	32
--	----

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Ukázka interview

PŘÍLOHA P I: UKÁZKA INTERVIEW

Já: Proč jste si vybrala zrovna fakultní mateřskou školu?

Participantka: *„Můj výběr školky byl asi nejvíce ovlivněn místem bydliště, takže abych nemusela dojíždět daleko. Nechtěla jsem dojíždět někde daleko za prací, takže takto je to pro mě pohodlnější.“*

Já: Nepřemýšlela jste někdy o změně?

Participantka: *„Zatím asi ne jsem spokojená tady. Mám to kousek, máme příjemný kolektiv. Takže zatím asi ne.“*

Já: Jaká je vaše příprava na program následujícího dne?

Participantka: *„My si děláme týdenní přípravy, takže většinou před víkendem už se dívám, co bych mohla s dětmi další týden dělat a na co zaměřit. Hodně se domlouváme za pochodu během týdne, co kdo má nachystané a často se to mění podle počtu dětí. Zabere třeba tu hodinku, pokud něco tisknu, vystřihávám a podobně. Záleží na tématech, které máme, protože některé už se třeba i opakují, a tak se dají využít i starší hry a aktivity pro děti.“*

Já: Jaké vidíte rozdíly mezi tradiční a fakultní mateřskou školou?

Participantka: *„Asi největším rozdílem mezi těmito školami je asi spolupráce se školami, a právě praxe pro studentky z okolních škol. Spolupracujeme s více školami takže praxe jsou u nás častější, většinou na týden, dva někdy na měsíc to je různé. Ale děti to vždycky moc baví, protože studentky si chtějí vyzkoušet co nejvíce věcí, které jsou pro děti novinka, a tak je to pro ně úplně jiné než zajatý program, který mají s námi.“*

Já: Jak děti reagují, když přijde na praxi poprvé studentka?

Participantka: *„Na začátku si děti zvykají na novou paní učitelku, tak pokud si zvládne nastavit hranice mezi dětmi, tak je spolupráce se studentkami dobrá. Pokud si neumí nastavit hranice děti často poslechnou až svoji paní učitelku a při aktivitách organizovaných studentkami nedávají vůbec pozor.“*

Já: Co si myslíte o studentkách na praxích v mateřské škole?

Participantka: „*Tak jak už jsem zmiňovala dobré je to pro děti, že se jim ozvláštní program, který mají ve třídě. Studentky si zkouší různé nové metody a realizují výuku mnohdy jinak než my, takže je to pro děti určitě obohacující zase jinak. A zápory bych asi řekl, že...no nejspíš ta autorita, kterou si některé holky neumí u dětí získat.*“

Já: Jak vidíte praxi studentek z pohledu učitele? Vznikají pro vás nějaké povinnosti navíc, např. administrativní?

Participantka: „*Povinnosti navíc asi nejsou žádné během výuky praxe studentek nejsou. Možná teda co se týká té administrativy, tam je to někdy složité, protože každá škola požaduje po svých studentech jiný papíry, jiné protokoly a jiné hodnocení, které vyplňujeme aj my. Tak to někdy může být takové zdržování vypisováním zbytečných papírů kvůli praxím. Ale když ty holky ví, co kde přesně napsat a co přesně potřebují vyplnit od nás, tak většinou není problém.*“

Já: Potřebují studentky pomoci s programem nebo chystáním během dne?

Participantka: „*Obvykle ne. Holky si to... teda aspoň většina chystají dopředu, ty předchozí dny, takže mají všechno připravené. Jediné, co zjišťují je kde máme jaké pomůcky ve třídě.*“

Já: Nabízí vaše mateřská škola mimoškolní aktivity? Kroužky?

Participantka: „*Nabízíme kroužek angličtiny, který má teda velký úspěch i ze strany rodičů, kteří chtějí, aby se dítě učilo anglicky už od školky. Je jednou za dva týdny asi na hodinu myslím. Dřív toho bylo určitě víc, ale teď je to ještě zrušené. Před koronou jsme s dětma jezdili ještě na plavání a na návštěvy seniorů, které se zatím nestihly obnovit. A taky klasicky školky v přírodě, nějaké táboračky a tak podobně.*“

Já: Jakou máte zkušenost s rodiči ve vaší mateřské škole?

Participantka: „*Tak ne vždycky dobrou. Všude se najdou nějaké výjimky, ale už se mi dlouho nestalo, že bych měla nějaký konflikt s rodičem nebo něco podobného. Naštěstí máme dobré rodiče, komunikativní a ochotné, kteří se zajímají i třeba o ty akce a podobně.*“

Já: Jaký mají rodiče přístup ke studentkám a jejich praxím s dětmi?

Participantka: *„Já si myslím, že dobrý. Rodiče jsou vždycky informováni předem, že tam bude praxe probíhat, ale nikdy se nikdo na nic neptá ani nás ani studentek. Jsou už asi zvyklí na studentky stejně jak děti“.*

Já: Máte nějaké profesní plány do budoucna?

Participantka: *„No... dřív jsem si chtěla dodělat bakaláře dálkově, ale jak to pořád odkládám, tak už nevím. Třeba někdy. Ted' zatím plánuju zůstat tady, protože to mám blízko a práce tady mě baví. Možná v budoucnu si zkusit práci vedoucí učitelky, ale to by mě zase mrzelo, že bych se musela dětem věnovat méně. Uvidím, co se naskytne.“*